

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

קיץ תשפ"א, 2021

בס"ד

תכנית הלימודים בהיסטוריה חמ"ד

עולים חדשים

2 יחידות החובה

תשפ"ב

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תכנית הלימודים

בתכנית הלימודים יש 4 חטיבות שיפורטו להלן:

1. מסורת ומודרנה
2. נאציזם ושואה
3. מיישוב למדינה
4. מדינת ישראל

מקרא:

ורוד: נושאים שלא יילמדו

ירוק: חלופות בהערכה – 30%

צהוב: נושאי פרי"ח – יש ללמד (הפועל המזרחי, מלחמת העצמאות שלב א', העלייה מברית המועצות בשנות ה-70, העלייה מאתיופיה)

טורקיז: נושאי רשות שלא יישאלו עליהם שאלות בבחינת הבגרות

ללא הדגשה: נושאי חובה להיבחנות

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

כיתה י' (46 שעות)

תופעות המודרנה

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
א. צמיחת המדינה הריכוזית החל במאה ה-17 לספה"נ (4-5 שעות)	<p>מאפייני מסגרת המדינה המודרנית:</p> <ul style="list-style-type: none"> ריכוזיות השלטון: - הקמת מערכות ביורוקרטיה ומיסוי מרכזיות, - יצירת חוקה, ומערכות חוק ומשפט, תרבות ושפה רשמית למדינה; -מונופולין על כוח הכפייה – צבא ומשטרה. <p>• תהליך ההאחדה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - צמצום מעמד הדת בממשל - ביטול השדרות מימי הפיאודליזם - ביטול הגבולות הפנימיים של המדינה - יצירת סמלי המדינה: המנון, דגל, חוקה וסמל - פיתוח מערכת חינוך ככלי ליצירת נאמנות למשטר, לאחידות השפה וליצירת זהות משותפת.

**משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד**

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
<p>ב. הנאורות (המאה ה-18 לספה"נ) (2 שעות)</p>	<p>השינויים שחוללה הנאורות – התהוות ההכרה בערך האדם</p> <p>א. עקרונות הנאורות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ההכרה בערך האדם • האדם – יצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה • ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות לפי: <ul style="list-style-type: none"> – חירות, קניין ואושר. (לוק) – זכויות האישה (מרי וולסטונקרפט) – הקריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות לפרטים (וולטיר) – הפרדת רשויות כאמצעי לשמירת חרות (מונטסקייה) – אמנה חברתית (לוק, רוסו).
	<p>ב. מאפייני הנאורות: אינדיבידואליזם, רציונליזם, ספקנות וחילון, ידע וקדמה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • המורה ילמד את יישום מאפייני הנאורות על אחת מהמהפכות: <ul style="list-style-type: none"> – המהפכה האמריקאית או המהפכה הצרפתית כפורצות הדרך ליישום רעיונות הנאורות – הכרה בזכויות האדם והאזרח בימי המהפכה הצרפתית או הכרזת העצמאות והצהרת זכויות האדם במהפכה האמריקאית
	<p align="center">הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד, רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">השינויים המרכזיים בחברה ובמדינה בעקבות התיעוש</p> <p>א. מאפייני התיעוש : מיכון בהתחדשות מתמדת ; ייצור המוני בקו ייצור אחיד. ב. ההשלכות החברתיות והכלכליות של התיעוש :</p> <ul style="list-style-type: none"> • עליית מעמדות חברתיים חדשים : - מעמד הפועלים והתאגדויות פועלים . • גידול דמוגרפי. • גידול בְּמַמְדֵי הגירה - מהכפר אל העיר ואל "העולם החדש". ג. ההשלכות על המדינה : • הגדלת עושר המדינה והתהוות אימפריאליזם. • הגברת האחידות במדינה – חינוך , תרבות, שפה תחבורה ותקשורת – והיווצרות "מדינת הלאום". <p align="center">עליית "חברת ההמונים".</p>	<p>ג. המיכון והתיעוש החל במאה ה-18 (4 שעות)</p>
<p align="center">אידיאולוגיות כמחוללות שינויים חברתיים ומדיניים</p>	<p>ד. התנועות האידיאולוגיות המודרניות : לאומיות המאה ה-19 – יילמד כמונח (הקישור בהמשך) סוציאליזם (2 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
	<p>1. ליברליזם : ההגנה על חירויות היסוד כעיקרון מחייב בהתנהלות המדינה הדמוקרטית המודרנית.</p> <ul style="list-style-type: none"> • עידן הליברליזם במאה ה-19 : - הליברליזם הפוליטי – המאבק בריאקציה (שמרנות) למען זכויות הפרט - הליברליזם החברתי-כלכלי – ההתנגדות לפגיעה בזכות הקניין ובהתערבות המדינה בנושאים חברתיים וכלכליים - מדיניות laissez faire "לְסֵה פֶר" ("הנח לעשות" כלומר אל תתערב). • הדמוקרטיה הליברלית במאה ה-20 : - המאבק על מימוש זכויות האדם והאזרח. • דה-קולוניזציה, שוויון זכויות מלא לנשים, והכרה בזכויות של קבוצה.
	<p>2. סוציאליזם :</p> <p>התפתחות המאבק למען שוויון כלכלי וצדק חברתי כעיקרון פוליטי והתמודדות עם התופעות השליליות של התיעוש :</p> <ul style="list-style-type: none"> • המרקסיזם וייחודו – תביעות לשוויון פוליטי וכלכלי, התגבשות אגודות פועלים ומפלגות עובדים. • סוציאל-דמוקרטיה בהבדל מליברליזם - מתח בין חרות לשוויון במדיניות הכלכלית והחברתית במדינה המודרנית.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה
<p>לאומיות יילמד כמונח. להלן קישור למונח:</p> <p align="center"><u>המונח - לאומיות</u></p>	<p align="center">לאומיות:</p> <p>זכותם של עמים להגדרה עצמית ולריבונות</p> <ul style="list-style-type: none"> • דגמי לאומיות שונים: לאומיות ליברלית אזרחית; לאומיות אתנית-היסטורית (הרומנטיקה); הדגם האמריקאי מול הדגם הגרמני. • תיאוריות היסטוריוגרפיות שונות לגבי מקורה של הלאומיות: הלאומיות כתופעה בעלת שורשים קדומים (סמית) לעומת הלאומיות כתופעה מודרנית (אנדרסון). • הכרה בזכויות למיעוטים אתניים במדינה הלאומית הריכוזית כגון: אלבנים ביוגוסלביה, הונגרים בצ'כוסלובקיה, יהודים בפולין, טורקים ביוון.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

משברי המודרנה

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
<p>מלחמת העולם הראשונה:</p> <p>נושא רשות – לא</p> <p>יישאלו עליו שאלות בבחינת הבגרות:</p> <p>להלן הקישור למונח:</p> <p>המונח - מלחמת העולם הראשונה</p>	<p>המלחמה – ביטוי להישגי המודרנה והנאורות או פגיעה בהם?</p> <p>1. גורמי המלחמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - עליית רעיונות אנטי-ליברליים וראיית צד חיובי באלימות ובכוח - משבר המדינות הרב-לאומיות - האימפריאליזם – העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושה לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות <p>2. נוראות המלחמה: מלחמה טוטלית – הרג המוני וטיהור אתני.</p>
	<p>3. תוצאות המלחמה ומשבר האמונה ברעיונות הקדמה ובהשלכותיה: (בחירה בסעיף אחד מתוך שלושת הסעיפים שלהלן):</p> <ul style="list-style-type: none"> - הפסימיות החברתית: אבטלה, חילון ומשברי אמונה - ראשית הדו-קולוניזציה (הענקת מנדטים ולא סיפוח) - עליית הדמוקרטיה החדשות ושברן (גרמניה ופולין)

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
<p align="center"> כיצד צמחו משטרים טוטליטריים מתוך אידיאולוגיות שהבטיחו מרפא לחולי המודרניות </p> <p align="center"> 1. הכרת מאפייני משטרים טוטליטריים </p> <ul style="list-style-type: none"> • אידיאולוגיה רשמית מחייבת • מפלגת המונים אחת ובראשה מנהיג אחד והוצאת מפלגות אחרות אל מחוץ לחוק • הנהגת משטר טרור (פיזי ופסיכולוגי) תוך הפעלת משטרה חשאית • מונופול על התקשורת: פיקוח מטעם המפלגה או הממשלה על העיתונות, הרדיו והקולנוע. • מונופול על השימוש בכוח – שליטה מוחלטת של המדינה על השימוש בנשק ועל השימוש בכוח צבאי לדיכוי האזרחים • פיקוח מרכזי על הכלכלה. 	<p align="center"> ב. המשטרים הטוטליטריים: </p> <p align="center"> קומוניזם או פשיזם </p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	<p>2. הכרת משטרים טוטליטריים שונים יש לבחור באחד מבין שני המשטרים קומוניזם או פשיזם :</p> <ul style="list-style-type: none"> • קומוניזם – האידיאולוגיה הקומוניסטית- – חידושו של לנין (מלחמת המעמדות ודיקטטורת הפרולטריון) ; – התבססות הטוטליטריות בימי סטלין – המדינה ככלי ליישום האידיאולוגיה – יחס המשטר הקומוניסטי למיעוטים תרבותיים ודתיים – דיכוי בשם החופש – כל אחד עלול להיות אויב – הדוגמה היהודית : היבסקציה – הכחדת תרבות היידיש, אנטי-יהדות ואנטי-ציונות . • פשיזם – האידיאולוגיה הפשיסטית – מרכזיות המדינה והאומה – "המדינה מעל לכול". – פשיזם כתופעה אירופית – משטרים פשיסטיים איטליה כדוגמה ראשונה. – הקמת מפלגות פשיסטיות כגון: בלגיה, רומניה, הונגריה בולגריה – אנטישמיות כמרכיב נפוץ אף כי לא הכרחי.
<p>יילמד בתחילת נושא השואה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • נאציזם (חובה) – אידיאולוגיה נאצית : מ"פולקיום לגזע" (לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי ומרחב המחיה, מייך קמף) – דרכי עליית הנאצים לשלטון והתבססותם בו.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

התמודדות העם היהודי עם אתגרי העת החדשה

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
א. מעמד היהודים בעת החדשה משלהי המאה ה-18 עד ראשית המאה ה-20 (5 שעות)	<p>השפעת הליברליזם על תמורות בחברה היהודית.</p> <p>השפעת הליברליזם על תמורות בחברה היהודית.</p> <p>השינויים במעמד המשפטי של היהודים בקהילות השונות בעת החדשה:</p> <p>המורה ילמד על מדינה אחת מתוך הארבע, על פי בחירתו:</p> <p><u>ארצות האסלאם</u> -:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. האימפריה העות'מנית 2. אלג'יריה. <p><u>מרכז ומערב אירופה</u> -</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. צרפת, 4. מדינות גרמניה ואוסטריה. <p>ארצות הברית.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מתן שוויון זכויות (אמנציפציה) - פתיחת שערי תעסוקה ולימודים - הרחבת אזורי מגורים. <ul style="list-style-type: none"> • השלכות השינויים במעמד היהודים (האמנציפציה) על החברה היהודית: - תהליכי התערות בחברה הסובבת: שינוי אורחות חיים- לבוש, שפה מתירנות והתבוללות - ביטול האוטונומיה הקהילתית והפגיעה בסמכות ההנהגה המסורתית.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
<p style="text-align: center;">השפעת התיעוש על החברה היהודית</p> <p>גידול מהיר במספר האוכלוסים היהודים ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • עיון – ריכוז היהודים בערים ; • פרולטריזציה והתאגדות מקצועית • הגירה – הגירה בכלל ; "ההגירה הגדולה" ; הגירת יהודים ל"עולם החדש" (1870 – 1925) . <p>- השינוי במרכזי הכובד של העולם היהודי : - עליית המרכז היהודי בצפון אמריקה</p>	<p>ב. תהליכים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים שעברו על החברה היהודית. (3 שעות)</p>
<p style="text-align: center;">השפעת רעיונות הנאורות על החברה היהודית</p> <p>א. תנועת ההשכלה ויעדיה</p> <ul style="list-style-type: none"> • שילוב רעיונות הנאורות במחשבה וביצירה היהודית (מנדלסון כמעצב מרכזי של ההשכלה היהודית) • מאבק לשילוב היהודים בחברה הכללית ; • מודרניזציה של החיים היהודיים והפולמוס סביב תופעה זו <p>- שינוי לבוש ושפה ; - עיסוק במשלחי-יד יצרניים ; - שינויים בחינוך היהודי – חינוך הבנות.</p> <p>ב. יישום רעיונות ההשכלה בחברה היהודית באירופה ומחוצה לה (במזרח אירופה- "ההשכלה מטעם" במזרח התיכון וארצות האסלאם – בתי הספר של "כל ישראל חברים" בתנין – חדירת רעיונות ההשכלה (הפולמוס בין ה"דרדעים" וה"עקשים").</p>	<p>ג. תנועת ההשכלה היהודית (2 שעות)</p> <p>משה מנדלסון ותנועת ההשכלה - הנושא יילמד כמונח — 1 ש'</p> <p>להלן קישור למונח : קישור</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה	פרקי הלימוד
<p style="text-align: center;">דרכים להתמודדות עם החילון, ההתערות בחברה הכללית וההתבוללות:</p> <p>1. תנועות לתיקונים בדת יש ללמד על <u>אחת</u> משתי התנועות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • תנועת הרפורמה : תיקונים לצורכי השתלבות מלאה בחברה הכללית - היחס לתקפות המצוות בתפיסת העולם הרפורמית (פרידלנדר, גייגר) או • התנועה השמרנית (היהדות הפוזיטיבית ההיסטורית): - תיקונים מתוך ראייה היסטורית של העבר וייחוד יהודי לעתיד (בארה"ב התנועה השמרנית מכונה התנועה הקונסרבטיבית) - היחס לתקפות המצוות בתפיסת העולם של התנועה השמרנית (זכריה פרנקל) <p>2. המענה האורתודוקסי לגווניו ויחסו למודרנה ולתיקונים בדת:</p> <p>יש ללמד על הניאו-אורתודוקסיה (בלבד) ועל זרם <u>אחד נוסף</u> לפי בחירת המורה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ההתנגדות לרפורמה ולערכי המודרנה (חת"ם סופר); • ניאו-אורתודוקסיה - חיוב המודרנה תוך שמירה קפדנית על מצוות הדת וחיזוק הזהות האורתודוקסית; תפיסת "תורה עם דרך ארץ" (רש"ר הירש) • התבססות החסידות, התפשטותה והתמודדותה עם אתגרי המודרנה - התרחבות החסידות והפיכתה לתנועה דתית-חברתית המונית - "העדה" ו"החצר" כתחליף לקהילה • הישיבות בליטא והתמודדותן עם אתגרי המודרנה במזרח אירופה. -חיזוק הלמדנות ומעמד הלומדים. - הישיבות כארגון חברתי- רעיוני על- קהילתי (ישיבת וולוז'ין וישיבות המוסר) • רבני הקהילות הספרדיות והקהילות בארצות האסלאם והתמודדותם עם אתגרי "העולם החדש". 	<p>ד. תנועות וזרמים יהודיים במאות ה-19 וה-20 (3 שעות)</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
ה. התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית (3 שעות)	<p>1. נסיבות התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית היהודים בין השתלבות בחברה הסובבת לבין דחייה, צמיחת האנטישמיות המודרנית וביטוייה כלפי במדינות השונות. השראת התנועות הלאומיות בעמים.</p> <p>2. ארגונים ותנועות לאומיות יהודיות כפתרון להמשך קיום העם היהודי; כיי"ח והעיתונות היהודית סולידריות יהודית והתארגנות בין-לאומית טריטוריאליסטים - התיישבות יהודית בתבל ארץ אוטונומי שאינו ארץ ישראל. הבונד – יהודים בתנועות כלליות לתיקון חברתי (סוציאליזם, קומוניזם סוציאל-דמוקרטי), מפלגות סוציאליסטיות יהודיות. אוטונומיסטים - אוטונומיה תרבותית שאינה בארץ ישראל.</p>
ו. התנועה הציונית (10 שעות)	<p>ייחודו של הפתרון הלאומי-ציוני</p> <p>1. שורשי הרעיון הציוני כלאומיות מודרנית</p> <ul style="list-style-type: none"> • "מבשרי הציונות" - יש ללמד על מבשר ציונות אחד מתוך הבאים: הרב אלקלעי, הרב קלישר ומשה הס. • חובבי ציון <p>2. התנועה הציונית בראשות הרצל:</p> <ul style="list-style-type: none"> • המצע של התנועה - פתרון מדיני בארץ ישראל, מוכר במשפט העמים. תכנית באזל. צ'רטר. • מיסוד ודמוקרטיזציה של התנועה. <p>– הקונגרס הציוני ומוסדות התנועה הציונית,</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדים בהוראה
	<p>– התבססות התנועה הציונית עד מלחמת העולם השנייה בקרב היהודים באירופה, בארץ ישראל, בארצות האסלאם, בארה"ב, בצפון אמריקה ובדרומה.</p> <p>- מפלגות וזרמים: ציונות מדינית, ציונות רוחנית, ציונות מעשית, ציונות סוציאליסטית, וציונות דתית.</p> <p>- הציונות הדתית – הרקע להקמת 'תנועת המזרחיים' – הרב ריינס וגישתו לתנועה הציונית.</p> <p>3. ההתנגדות לציונות.</p> <p>- האורתודוקסיה הלא-ציונות.</p> <p>- הרפורמה, ותומכי ההשתלבות בחברה</p>
<p>נושא לימוד לבחירה להערכה חלופית</p> <p>ז. מסורת ומודרנה בקהילות יהודיות בין שתי מלחמות העולם (15 שעות)</p>	<p>ההתמודדות עם המשך הקיום היהודי בעידן המודרני</p> <p>הדגמת דרכי התמודדות להמשך הקיום היהודי בזוג קהילות יהודיות מאירופה מצד אחד, ומאסיה-אפריקה מצד אחר, כגון: חלב-וילנה או קזבלנקה-אודסה או צנעה-ורשה או בגדד-פריס בתחומים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • מעמד היהודים והתערותם בסביבה • מבנה קהילתי וסמכויות ההנהגה • חינוך והשכלה <p>הצטרפות לארגונים יהודיים, לזרמים ולתנועות יהודיות.</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

נאציזם ושואה

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
נאציזם (3 ש')	<ul style="list-style-type: none"> נאציזם – אידיאולוגיה נאצית: מ"פולקזים לגזע", לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי ומרחב המחיה, מיין קמפ. – דרכי עליית הנאצים לשלטון והתבססותם בו
א. ייחודה של האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ונגד יהדות (2 שעות)	<p>מדוע היו היהודים לקבוצת יעד לרדיפה הגרמנית?</p> <ul style="list-style-type: none"> • הזיקה בין האידיאולוגיה הנאצית לאנטישמיות המודרנית והמסורתית • הצגת היהדות והמוסר היהודי בחשיבה ובתעמולה הנאצית, כאנטיתזה וכאויב לאריות ולאנושות בכלל.
ב. שלבים במדיניות האנטי-יהודית של הנאצים בגרמניה בשנים 1933 – 1939 (4 שעות)	<p>באלו דרכים יושמה האידיאולוגיה האנטי יהודית בגרמניה</p> <p>1. מגמות במדיניות האנטי יהודית 1933 – 1938: השפלה, בידוד והגירה, חקיקה ונישול</p> <ul style="list-style-type: none"> - תעמולה נאצית אנטי-יהודית - חרם כלכלי נגד היהודים - שריפת ספרי היהודים וגזירת איסור השחיטה. - חקיקת חוקי הגזע – חוקי נירנברג, ביטול האמנציפציה - אריזציה – החרמת הרכוש היהודי והוצאת היהודים מהחברה וממוסדותיה - הבידוד החברתי- התרומה מרצון של האוכלוסייה הגרמנית. <p>2. 1938 – 1939 שנת המפנה וההסלמה: ליל הבדולח ומאסר ההמונים.</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">האם ראו היהודים את הכתובת על הקיר?</p> <ul style="list-style-type: none"> ● מגמת ההיאחזות בגרמניה כמולדת : <ul style="list-style-type: none"> - מאבק היהודים על זכויותיהם מול המדיניות הגרמנית ; - התארגנות מחדש – הקמת הוועד המרכזי (מוסדות קהילתיים, חינוך ותרבות, סעד ותעסוקה) ; ● מגמת העזיבה- הגירה : <ul style="list-style-type: none"> - האכזבה מגרמניה ומהעם הגרמני - התלבטויות בדבר היעד להגירה - ארגונים בין-לאומיים ותמיכתם בעזיבת היהודים ● התחזקות התנועה הציונית בקרב יהודי גרמניה <ul style="list-style-type: none"> - פעילות תנועות הנוער ● עלייה לארץ ישראל- "העלייה החמישית" <ul style="list-style-type: none"> - "הסכם ההעברה" על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל - עליית הנוער ● תגובת יהודי העולם : ערבות וסולידריות יהודית <ul style="list-style-type: none"> - מחאות והפגנות נגד מדיניות הנאצים. - תנועת החרם היהודי על סחורות גרמניות בארצות השונות - ועדי סיוע לפליטים ● תגובת מדינות העולם : <ul style="list-style-type: none"> - ועידת אוויאן, ועידת מינכן. 	<p>ג. תגובות יהודי גרמניה ותגובות יהודי העולם על המדיניות הנאצית (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p>מלחמת העולם השנייה – המהלכים העיקריים</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1939 – 1941 - הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה; - הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, - הקרב על בריטניה - הצדדים במלחמה: בעלות הברית, גרורות הציור ומדינות ניטרליות. <p>● 1941 – 1942</p> <p>הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: - "מבצע ברברוסה", החזית המזרחית פרל הרבור והצטרפות ארה"ב למלחמה, ניצחון גרמני.</p> <p>1942 – 1943</p> <p>המפנה במלחמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הישגי בעלות הברית בצפון אפריקה (אל עלמיין); ברוסיה (סטלינגרד); מתקפה בדרום איטליה; הפלישה לנורמנדי <p>● 1944 – 1945</p> <ul style="list-style-type: none"> - מאבק מכריע וסיום המלחמה: - כניעת גרמניה - הטלת פצצת האטום על יפן. 	<p>ד. מלחמת העולם השנייה (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p style="text-align: center;">כיצד התאפשר הפתרון הסופי?</p> <p>1. מדיניות הנאצים ושותפיהם נגד היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה באזורים השונים.</p> <ul style="list-style-type: none"> • באזורים הכבושים 1939–1941 - צעד ראשון: התעלות ביהודים והשפלתם; - הקמת מחנות עבודה וכפייה. - אגרת הבזק של היינריך ריכוז היהודים בערים והקמת יודנרטים. - ריכוז היהודים בגטאות וסגירתם - החרמת הרכוש היהודי. • מיוני 1941 – עד מאי 1945 - "הפתרון הסופי". - "מבצע ברברוסה" וראשית פעילות הרצח של האינזצגרופן; - הקמת מחנות ההשמדה - ועידת ואנזה - האקציות בגטאות, השילוחים למחנות - ההשמדה והסלקציות - חיסול הגטאות - חיסול המחנות וצעדות המוות. <p>2. גורל היהודים במדינות הגרורות, במדינות החסות ובצפון אפריקה¹</p> <p>3. הגורמים שהשפיעו על מידת היישום של הפתרון הסופי באזורי אירופה השונים:</p>	<p>ה. גורל היהודים במלחמת העולם השנייה – השואה (5 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	דפוס הזיקה לשלטון הנאצי ניגודי אינטרסים בין המדיניות הנאצית הכללית לבין האינטרסים של המפקדים הנאציים המקומיים, ושל שלטונות מקומיים לא-גרמניים; • יחס האוכלוסייה המקומית: משתפי פעולה מול מצילים למען תמורה, חסידי אומות העולם. (הולנד, דנמרק, בולגריה, פולין ואיטליה)

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">דילמות ודרכי התמודדות בתנאים תת-אנושיים</p> <p>עמידה יהודית- "האיברלייבן" ו"קידוש החיים" המאבק לשמירה על צלם אנוש</p> <p>- פעילות עזרה וסעד</p> <p>- חינוך ותרבות</p> <p>- לימוד תורה, קיום מצוות ופנייה אל רבנים בשאלות הלכתיות ובהנהגת החיים, שו"תים</p> <p>- תיעוד "עונג שבת".</p> <p>1. התמודדות ההנהגה</p> <ul style="list-style-type: none"> • היודנרטים והמשטרה היהודית - הנהגה במילכוד <p>(רומקובסקי, צ'רניאקוב, ד"ר אלקס) – יש ללמוד עמודים 144-145 (עד דילמת קבלת המינוי. לא כולל) וכן על צ'רניאקוב בעמוד 146.</p> <p>- דילמת קבלת המינוי</p> <p>- התמודדות עם מצוקת האוכלוסייה היהודית בגטו עד לגירוש למחנות ההשמדה</p> <p>- דילמת ביצוע גזירות הנאצים בתקופת הגירוש וההשמדה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ארגונים קהילתיים (הולנד, צרפת) • תנועות הנוער • הנהגת רבנים (הרב יוסף קרליבך, האדמו"ר מפיאסצ'נה ; הרב אהרונסון מקונין) <p>- גילוי אחריות כלפי הקהילה והישארות בקרבה עידוד והענקת ביטחון בדרשות ובפסיקת הלכה להתנהגות בתנאים לא-שגרתיים</p>	<p>ו. התמודדות היהודים עם מציאות החיים בימי השואה (7 שעות)</p>
<p align="center">הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד, רוחב שבטי ישראל 27 ירושלים - 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018</p>	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">2. התנגדות מזוינת לנאצים</p> <p>מרד מזוין בגטאות ובמחנות, מרד גטו ורשה</p> <p>שאלת הגיבוי הציבורי</p> <p>דילמת העיתוי</p> <p>פרטיזנים: הדילמות – גטו או יער? סיכון מול סיכוי</p> <p>קבוצת העבודה בסלובקיה</p> <p>הרב וייסמנדל, גיזי פליישמן ותכניות הכופר</p> <p>הרזיסטנס הצרפתי</p> <p>הוועד להגנת יהודים בבלגיה</p> <p>פרשיות הצלה שנויות במחלוקת: קסטנר, ברנד</p>	
<p align="center">היכול היה העולם החופשי למנוע את ההשמדה?</p> <ul style="list-style-type: none"> ● הפער בין מידע ומודעות לפתרון הסופי ● הדילמה בין סיום מהיר של המלחמה כפתרון למצוקת היהודים לבין השקעת משאבים לחיסול מנגנון ההשמדה ● אדישות או אנטישמיות של ממשלות ואוכלוסיות – חשש שהמלחמה תיתפס כמלחמה למען היהודים ● עמדת הצלב האדום, עמדת האפיפיור ויחס כנסיות מקומיות לשאלת העזרה ליהודים. 	<p>ז. תגובת העולם החופשי</p> <p>נוכח גורל היהודים בשואה</p> <p>(2 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">היכלו יהודי העולם החופשי לסייע לאחיהם?</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפער בין מידע ומודעות לשואה- הקושי בתפיסת ממדי הטרגדיה • יהדות ארה"ב בין ערבות יהודית לפטריוטיות אמריקאית: <ul style="list-style-type: none"> - הגיוינט; ועד הרבנים האורתודוקסים; קבוצת ברגסון (הלל קוק), הוועד לפליטי מלחמה. • יהודי ארץ ישראל – בין הצלה לבניין הבית הלאומי • התגייסות יהודים לצבאות בנות הברית ולצבא האדום. 	<p>ח. היהודים בעולם החופשי נוכח גורל אחיהם בשואה. (2 שעות)</p>
<p align="center">ההתמודדות עם החזרה לחיים</p> <ul style="list-style-type: none"> • מחנות העקורים וניסיונות השיקום • ניסיונות השיקום בארצות המוצא באירופה • הגירה אל מעבר לים – לאוסטרליה, לארגנטינה • תנועת "הבריחה"- ההעפלה לארץ ישראל. 	<p>ט. "שארית הפליטה" (2 שעות)</p>
<p align="center">משמעות זיכרון השואה כ כאירוע בעל משמעות יהודית ואוניברסאלית</p> <ul style="list-style-type: none"> • בין שואה לרצח עם; • לקחי השואה והמניעים לזיכרון; • דפוסי זיכרון גיוון, השתנות ומניפולציה – ערוצי ההתפשטות של העיסוק בשואה בעולם מאז 	<p>י. זיכרון השואה והכחשת השואה (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד, רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	שנות ה-60 של המאה ה-20, בקולנוע, בתאטרון, בספרות, ובמחקר • הכחשת השואה: היקף הטיעונים, המניעים להכחשה, תפוצת התופעה.

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

כיתה י"א
(40 שעות)

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלמוד
<p>בין "ישן" ל"חדש" בהתפתחות היישוב בארץ ישראל</p> <p>1. אוכלוסיית ה"יישוב הישן" לגונוניו : העדה האשכנזית הרכבה, כלכלתה, הנהגתה ודרכי ארגונה העדה הספרדית הרכבה, כלכלתה, הנהגתה ודרכי ארגונה "היוצאים מהחומות" – מקימי השכונות בירושלים והמושבות ברחבי הארץ</p> <p>2. אוכלוסיית ה"יישוב החדש" לגונוניו : - עולי חיבת ציון- העלייה הראשונה אוכלוסיית ההתיישבות השיתופית והסוציאליסטית בימי העלייה השנייה - עליית התימנים, בין עליית 'חיבת ציון' לעלייה השנייה.</p>	<p>א. היישוב היהודי לגונוניו בארץ ישראל בתקופה העות'מאנית משלהי המאה ה-19 עד תום מלחמת העולם הראשונה (5 שעות)</p> <p>הנושא יישוב חדש יילמד כמונח. להלן קישור למונח – 'יישוב חדש'</p>
<p>3. בין מסורת לחידוש סוגיות בשאלת אופיו של ה"יישוב החדש"; בחירה ועיון בהעמקה בוויכוח על אופיו של ה"יישוב החדש". יש ללמד את הסוגיות הבאות :</p> <ul style="list-style-type: none"> • החינוך בין קודש לחול • גימנסיה "הרצליה" וביה"ס "תחכמוני", - כ"ח ותלמודי התורה הספרדיים. • תחיית השפה העברית- בן יהודה , מלחמת השפות ;	

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלמוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	<ul style="list-style-type: none"> • הצביון הדתי של היישוב - "פולמוס השמיטה" ו"פולמוס גדרה" - מינוי רבנים ביישוב החדש: מינוי הרב קוק כרבם של יפו והמושבות, מינוי הרב עוזיאל כחכם באשי של יפו- תל אביב - ניסיונות לקירוב חילונים – מסע הרבנים למושבות • היחסים בין העדות: התימנים במושבות וביישובי העלייה השנייה • דרכים שונות בבניין החברה והיישוב: - "החלוקה" מול פרודוקטיביזציה - איכרי העלייה הראשונה מול תנועות הפועלים • מעמד הנשים: השכלת בנות, מעמד הפועלות והמתיישבות.
<p>ב. היישוב היהודי במעבר משלטון עות'מאני לשלטון המנדט הבריטי (3 שעות)</p>	<p>תרומת המנדט להנחת היסודות לבית הלאומי היהודי</p> <p>1. הצהרת בלפור ומשמעותה</p> <p>על רקע האינטרסים הבריטיים במזה"ת (הסכם סיקס פיקו, מכתבי מק-מהון הסכם פייסל-וייצמן).</p> <p>2. כינון המנדט הבריטי על ארץ ישראל</p> <p>ייחודו של המנדט הבריטי על ארץ ישראל</p> <p>מנדט סוג A והמחויבויות הבריטיות כלפי הבית הלאומי (ועידת סן-רמו): מתן אפשרות לעלייה, הקצאת קרקעות, פיתוח הארץ והעבודות הציבוריות.</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

הלאומיות הערבית במזרח התיכון ובארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20

פרקי לימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. צמיחת מדינות הלאום הערביות במזרח התיכון. (1 שעה)	<p>הגורמים להתעוררות הלאומיות הערבית המודרנית במזרח התיכון</p> <ul style="list-style-type: none"> קיום זהות ערבית מקומית (פרטיקולרית) לצד זהות לאומית כלל-ערבית (פאן-ערביות) חדירת הרעיון הלאומי המודרני לעולם הערבי חלוקת המזרח התיכון בין המעצמות פיצול האומה הערבית ליחידות מדיניות במזה"ת בעקבות מלחמת העולם הראשונה: <ul style="list-style-type: none"> - הקמת אמירות עבר הירדן - ממשל פייצל בדמשק וקריסתו
ב. צמיחת הזהות הלאומית של ערביי ארץ ישראל (2 שעה)	<p>הגורמים להתחזקות זהות לאומית ערבית פלסטינית בארץ ישראל.</p> <ul style="list-style-type: none"> קיום מרכיבי זהות אחדים בקרב ערביי ארץ ישראל קודם למלחמת העולם הראשונה: <ul style="list-style-type: none"> זהויות דתיות, זהות עות'מאנית, זהות ערבית, זהויות משפחתיות ואזוריות - "סוריה הגדולה" קביעת גבולות ארץ ישראל עם תום מלחמת העולם הראשונה דילמות בשאלת הזהות של הערבים בארץ ישראל עם תום המלחמה: "פלסטין" או "סוריה הגדולה" הקמת בית לאומי יהודי בארץ ישראל ההגירה הערבית לא"י בתקופת המנדט.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

התפתחות הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
א. מוסדות היישוב היהודי בארץ ישראל (1 שעה)	<p>דרכי מימוש האוטונומיה היהודית</p> <p>א. הקמת מוסדות שלטון: כנסת ישראל, הוועד הלאומי, הרבנות הראשית- (מחכם באשי לשני רבנים ראשיים) ועדי הקהילות;</p> <p>מוסדות לייצוג העם היהודי – הסוכנות היהודית.</p> <p>ב. כינון שיטת בחירות דמוקרטיות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • המאבק על זכות הבחירה לנשים; • מפלגות וגושים פוליטיים ביישוב: <p>הגוש הפועלי, יש ללמד נושא זה על פי ערכת פר"ח - הפועל המזרחי - הגוש הדתי (עמודים 171-173 בספר 'השיבה לציון'), הגוש האזרחי, הארגונים והמפלגות העדתיות.</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

**משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד**

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">העלייה וההתיישבות כמגשימות החזון הציוני</p> <p>1. מטרות העלייה וההתיישבות הציונית</p> <ul style="list-style-type: none"> • הקמת מדינה יהודית • שיבת העם לארצו ו"גאולת הארץ" • פתרון מצוקות העם – הפיזית והרוחנית • סולידריות כלל- יהודית בבניין הארץ (הון לאומי) <p>יצירת "רוב יהודי" בארץ ישראל.</p> <p>2. דילמות במדיניות העלייה וההתיישבות של התנועה הציונית והנהגת היישוב: בחירה בין דילמות בנושאי העלייה לבין דילמות בנושאי ההתיישבות.</p> <ul style="list-style-type: none"> • סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בהבאת עולים ארצה. - הרקע לעלייה: עולים מתוך אידיאולוגיה מצד אחד ומהגרים מתוך כורח המצב בארצות המוצא מהצד האחר. - השליטה בעלייה ככלי לעיצוב יחסי הכוחות הפוליטיים בארץ • סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בדפוסי התיישבות ובמיקום היישובים -התיישבות חקלאית- שיתופית לצד התיישבות עירונית ופיתוח התעשייה - הוויכוח סביב השיטה החברתית- כלכלית הראויה: כלכלה חופשית או כלכלה סוציאליסטית, הון פרטי או הון לאומי? 	<p>ב. העלייה לארץ ישראל וההתיישבות בה (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
	<p>3. מפעלי העלייה וההתיישבות לגוניהם האידיאולוגיים בשנות העשרים והשלושים של המאה העשרים (בחירה בין ניתוח נתוני גלי העלייה לבין ניתוח נתוני מפעלי ההתיישבות.); הקמת תנועת "החלוץ" והכשרות להגשמת ערכי הציונות יש ללמד נושא זה על פי : perach-4.pdf(education.gov.il) החלוץ הדתי; הפועל המזרחי, הקיבוץ הדתי ההכשרות החלוציות בארצות האסלאם.</p> <ul style="list-style-type: none"> גלי העלייה, ייחודם, תרומתם לבניין הבית הלאומי ולאופיו: - "העלייה השלישית", "העלייה הרביעית", "העלייה החמישית", (עליית הצלה, עליית הנוער) העלייה מארצות האסלאם. מפעלי ההתיישבות עירוניים וכפריים

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרקי הלימוד	סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה
<p>ג. העימות הערבי-יהודי עד מלחמת העולם השנייה (7 שעות)</p>	<p>השפעות העימות על היישוב היהודי ועל הערבים בארץ ישראל.</p> <p>1. ביטויי העימות: מאורעות 1920, 1921, 1929, 1936 עד 1939 – גורמים ומאפיינים;</p> <p>2. המדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי- הנסיגה מההתחייבויות לבית הלאומי: מעלייה פתוחה לִמְקָסוֹת (סרטיפיקטים) ולספרים לבנים, מהתחייבות להקצאת קרקעות לחוקי הקרקעות והגבלת ההתיישבות היהודית.</p> <p>3. השפעות העימות על היישוב היהודי: מדיניות הביטחון של היישוב: הקמת "כוח המגן" והוויכוח הבלגה מול תגובה (ההגנה ואצ"ל), "יישובי חומה ומגדל" - עיצוב גבולות המדינה שבדרך "ה-N ההתיישבותי")</p> <ul style="list-style-type: none"> • כלכלת היישוב: – הקמת משק כלכלי נפרד (תוצרת הארץ, נמל תל-אביב) • היווצרות עימות פוליטי גובר מול שלטונות המנדט. <p>4. התערעות מצב היהודים בארצות האסלאם (הפרהוד)</p> <p>5. השלכות העימות על ערביי ארץ ישראל: במישור האידיאולוגי – חיזוק התודעה הלאומית הפלסטינית, במישור המעשי – התפוררות חברתית, שבר מנהיגותי, פגיעה בכוח הלחימה.</p> <p>6. ניסיונות לפתרון הקונפליקט הצעות מדיניות לפתרון הקונפליקט ותגובות היישוב היהודי והערבי להצעות אלו: מדינה דו-לאומית, חלוקת הארץ וקנטוניזציה, הצעת הבריטים ועדת פיל – הצעת החלוקה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ניסיונות הידברות בין מנהיגים יהודים וערבים- שיחות עם מנהיגים ערבים, הקמת תנועת "ברית שלום".

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">הדילמות ביישוב נוכח המלחמה והשואה</p> <p>1. שיתוף פעולה עם הבריטים בצד מאבק בהם :</p> <ul style="list-style-type: none"> תכניות פעולה מול האיום הגרמני על ארץ ישראל – הקמת הפלמ"ח, "מצדה על הכרמל" - ההתגייסות לצבא הבריטי והקמת הבריגדה; המאבק בהגבלות הבריטים על העלייה וההעפלה, הכרזת המרד של האצ"ל והלח"י. 	<p>ד. היישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה (2 שעות)</p>
<p align="center">מה הביא לסיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל מי "גירש" את הבריטים?</p> <p>1. מאבק היישוב לגווניו במדיניות הבריטית :</p> <ul style="list-style-type: none"> בהתיישבות כגון : (גוש עציון ; י"א הנקודות) ה"העפלה" – העלייה הבלתי- לגלית בנתיבי הים והיבשה מאירופה ומאמצות האסלאם. המאבק הצבאי : הפורשים – האצ"ל והלח"י ומאבקם בבריטים "תנועת המרי" ופירוקה <p>2. כישלון הניסיונות המדיניים לשינוי "מדיניות הספר הלבן" לאחר מלחמת העולם השנייה : ועדת החקירה האנגלו- אמריקנית ותוצאותיה</p> <p>3. הנסיבות הבין-לאומיות</p> <ul style="list-style-type: none"> דה- קולוניזציה ושיקולי בריטניה כמעצמה קולוניאלית נחלשת ; ראשית המלחמה הקרה. <p>4. מסירת המנדט לאו"ם</p> <ul style="list-style-type: none"> ועדת אונסקו"פ – "הצעת החלוקה" החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר על חלוקת א"י לשתי מדינות. 	<p>ה. מדינה בדרך - היישוב היהודי בארץ ישראל 1947 – 1945 (4 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

מדינת ישראל

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p>מה הביא לכינון המדינה</p> <p>1. קבלת ההחלטה מכ"ט בנובמבר על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל;</p> <p>2. מלחמת העצמאות שלב א' – –הסירוב הערבי להחלטת כ"ט בנובמבר ופרוץ המלחמה בין ערביי ארץ ישראל ליישוב היהודי.</p> <p>3. הכרזת העצמאות: לבטים ולחצים ערב הכרזת העצמאות: - איום הפלישה של מדינות ערב לארץ ישראל ושאלת מוכנות היישוב - לחץ מצד ארה"ב לדחיית מועד הקמת המדינה.</p> <p>4. מלחמת העצמאות שלב ב' - מול מדינות ערב ממבצעי ההתגוננות להתקפה היזומה ולקביעת עובדות בשטח.</p> <p>5. תוצאות המלחמה</p> <ul style="list-style-type: none"> • בעיית הפליטים • פליטים יהודים מארצות ערב • הסכמי שביתת הנשק וקביעת גבולות המדינה. 	<p>א. הקמת מדינת ישראל (7 שעות)</p> <p>מלחמת העצמאות שלב א' – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 5 ש' להלן קישור למערך פר"ח: ערכת פר"ח - https://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/HistoryMmd/perach-4.pdf</p> <p>מלחמת העצמאות שלב ב' – יילמד כמונח – 1 ש' להלן קישור למונח.</p>
<p>מימוש הריבונות ועיצוב הריבונות</p> <p>א. כינון מוסדות השלטון; ב. הקמת צבא ההגנה לישראל כצבא העם ג. בן גוריון ועיצוב התפיסה הממלכתית:</p>	<p>ב. כינון השלטון במדינת ישראל הריבונית (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 050-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p>פירוק המחתרות, – פרשת "אלטלנה", פירוק הפלמ"ח מדיניות ההסדריות ביחסי דת ומדינה. ביטול הזרמים בחינוך והקמת החינוך הממלכתי לגוונים.</p>	
<p>השפעות העלייה וההתיישבות על עיצוב פני המדינה "העליות" בעשורים הראשונים לאחר קום המדינה:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● העליות ומאפייניהן: - גלי העליות עד 1951 - גלי העליות 1953-54 ואילך 	<p>ג. עלייה, קליטה והתיישבות במדינת ישראל 8 ש' העליות בשנות ה-50, מדיניות כור ההיתוך – 3 ש'</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● דילמות במדיניות העלייה והקליטה: - בין "עלייה חופשית, ל"עלייה מסוּגת" וביניהן לבין "עליות חירום". - מגבלות תשתית הקליטה: המצב הכלכלי ומדיניות הצנע - גודל אוכלוסיית העולים ביחס למספר אנשי היישוב - דרכי יישוב העולים והעסקתם: מחנות העולים, המעברות, - "מדיניות כור ההיתוך" וסוגיית החינוך במחנות העולים ובמעברות, 	<p>העלייה מברית המועצות בשנות ה-70 - יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 5 ש' להלן קישור למערך פר"ח – העלייה מברית המועצות בשנות ה-70: ערכת פר"ח - https://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pe_dagogit/HistoryMmd/perach-4.pdf</p>
<p>- עיירות הפיתוח. העליות בשנות ה-70 ובשנות ה-90 של המאה העשרים: יש ללמד על היקף כל עלייה ומאפייניה.</p>	<p>העלייה מאתיופיה – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח – 3 ש' להלן קישור למערך פר"ח – העלייה מאתיופיה:</p>
<p>1. נושא פר"ח: מבצעים ומאבקים לעלייה מברית המועצות – בשנות ה-70 נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות העלייה מברית המועצות בשנות ה-90.</p>	<p>ערכת פר"ח –</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p>2. נושא פר"ח: מבצעי העלייה מאתיופיה העלייה מארצות הרווחה. 2. ההתיישבות מקום המדינה עד סוף שנות השבעים. • גורמים ודילמות בעיצוב מדיניות ההתיישבות - פיזור אוכלוסין - הפרחת השממה - ביטחון.</p> <p>נושא רשות - על נושא זה לא תופענה שאלות בבחינות הבגרות מפעלי התיישבות מרכזיים של המדינה: המורה ילמד על מפעל התיישבות אחד לפי בחירתו:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. יישוב הנגב; 2. יישוב הגליל; 3. הקמת עיירות הפיתוח; 4. התיישבות ביש"ע לאחר מלחמת ששת הימים	<p>https://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/HistoryMmd/perach-4.pdf</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<p align="center">קונפליקטים מרכזיים על עיצוב דמותה של החברה הישראלית</p> <p>יש לבחור בקונפליקט אחד ולדון בו בהעמקה :</p> <p>הקונפליקטים החברתיים וביטוייהם הפוליטיים נידונים בהעמקה בלימודי האזרחות. כאן ניתנת המסגרת ההיסטורית להבנת צמיחתם.</p> <ul style="list-style-type: none"> • הוויכוח על הצביון היהודי של המדינה • ביטויי המאבק בשנות החמישים בעניין "מיהו יהודי" ובעניין "אופי השבת" במדינת ישראל. • תודעת השואה וניצוליה - הוויכוח על השילומים מגרמניה - פרשת קסטנר - משפט איכמן. • הפער העדתי והמאבקים לשוויון : <ul style="list-style-type: none"> - אירועי ואדי סאליב ; - "הפנתרים השחורים" <p>מיעוטים אזרחי מדינת ישראל</p> <p>מדיניות הממשל הצבאי 1948 – 1966 והשפעתה על יחס החברה הערבית למדינת ישראל.</p>	<p>ד. החברה הישראלית (3 שעות)</p>
<p align="center">דרכי ההתמודדות בין מלחמה לפתרון מדיני</p> <p>1. הסכסוך בין מדינות ערב לישראל מקום המדינה עד סוף שנות השבעים של המאה העשרים.</p> <ul style="list-style-type: none"> • התנגדות מדינות ערב לקיומה של מדינת ישראל והחתימה לחיסולה ולהקמת מדינה פלסטינית על אדמתה. 	<p>ה. יחסי מדינת ישראל העולם הערבי (3 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
<ul style="list-style-type: none"> • מלחמות בין ישראל ומדינות ערב לאחר קום המדינה: המורה ילמד על מלחמה אחת, לפי בחירתו: סיני, ששת הימים או יום הכיפורים. 2. הסכסוך הפלסטיני-ישראלי <ul style="list-style-type: none"> • בעיית הפליטים • התארגנות הפלסטינים במדינות ערב לאחר מלחמת העצמאות למאבק במדינת ישראל <ul style="list-style-type: none"> - ייסוד הפת"ח ב - 1959, - הקמת אש"ף ב - 1964, האמנה הפלסטינית ומטרותיה. - אמנת החמאס ב- 1988. השפעת מלחמת ששת הימים על הסכסוך הפלסטיני-ישראלי. 3. יוזמות מדיניות משנות ה - 70 ואילך לפתרון הסכסוך הערבי-ישראלי והבעיה הפלסטינית: <ul style="list-style-type: none"> • הסכמי השלום עם מצריים וירדן. • ניסיונות לפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני (הסכם אוסלו). 	<p>יוזמות מדיניות – יילמדו כמונח.</p> <p>להלן קישור למונח: יחסי ישראל ומדינות ערב.</p>
<p>תפקיד מדיניות החוץ בשמירת הריבונות הישראלית .</p> <ul style="list-style-type: none"> • ישראל בין הגושים - בין מזרח למערב • יחסי ישראל ומדינות אירופה (בריטניה, צרפת וגרמניה) • יחסי ישראל והאיחוד האירופי • יחסי ישראל עם ארצות הברית 	<p>1. מדיניות החוץ של מדינת ישראל (3-4 שעות)</p>

הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד,
 רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

סוגיה מרכזית ומוקדי הוראה	פרקי הלימוד
יחסי ישראל והעולם השלישי.	
<p align="center">דילמות ביחסי הגומלין</p> <ul style="list-style-type: none"> • תפוצות ישראל - הכרת מרכזים יהודים בני זמננו - הכרת ארגונים יהודיים ופועלם - תופעת ההתבוללות. • קשרי הגומלין בתחומים אלה: עלייה והתיישבות; כלכלה; חינוך התחום הפוליטי-מדיני. • דילמות: - חילוקי דעות בסוגיית ההכרה בזרמים הדתיים - מידת המעורבות וההתערבות במדיניות הישראלית - סוגיות של נאמנות כפולה - מרכז ותפוצות או "ארץ ישראל ובבל" חדשות? 	<p align="center">ז. יחסי ישראל והתפוצות (3-4 שעות)</p>